

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2003-2004

6 januari 2004

HOORZITTING

betreffende het Reproductiefonds Vlaamse Musea

VERSLAG

**namens de Commissie voor Cultuur, Media en Sport
uitgebracht door mevrouw Mieke Van Hecke**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Jo Vermeulen.

Vaste leden :

de heren Carl Decaluwe, Bart De Smet, mevrouw Ilse Van Eetvelde, mevrouw Mieke Van Hecke ;

de heren Karlos Callens, Frans De Cock, Peter Gysbrechts, Bob Verstraete ;

de heer Wilfried Aers, mevrouw Niki De Gryze, mevrouw Hilde De Lobel ;

de heren Chokri Mahassine, Dany Vandenbossche ;

de heer Jo Vermeulen ;

de heer Herman Lauwers.

Plaatsvervangers :

mevrouw Gisèle Gardeyn-Debever, de heer Luc Martens, mevrouw Riet Van Cleuvenbergen, de heer Gilbert Vanleenhove ;

de heren Jozef Browaeys, André Denys, Jacques Devolder, Paul Wille ;

de heren Julien Librecht, Felix Strackx, Miel Verrijken ;

de heren Peter De Ridder, André Van Nieuwkerke ;

de heer Jos Stassen ;

de heer Jan Roegiers.

INHOUD

	Blz.
1. Toelichting door de heer Jan Vermassen, directeur Reproductiefonds Vlaamse Musea	4
2. Vragen van de commissieleden	6

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Cultuur, Media en Sport organiseerde op 9 december 2003 een hoorzitting met de heer Jan Vermassen, directeur Reproductiefonds Vlaamse Musea.

1. Toelichting door de heer Jan Vermassen, directeur Reproductiefonds Vlaamse Musea

De heer Jan Vermassen : Het Reproductiefonds is bij decreet opgericht en heeft een eigen juridische structuur gekregen. Op 2 maart 1999 heeft het parlement de oprichting van het Reproductiefonds goedgekeurd op basis van drie studies (juridisch, technisch en economisch-financieel). Het Reproductiefonds heeft een sluimerend bestaan gekend tot op het moment dat de nieuwe raad van bestuur onder voorzitterschap van Walter Rycquart is benoemd. Die zag het operationeel maken van het Reproductiefonds als eerste opdracht.

De missie stelt dat het Reproductiefonds een toekomstgericht project is om het Vlaams cultureel patrimonium een bredere toegankelijkheid, een grotere beschikbaarheid en een sterkere marktpositie te verlenen in binnen- en buitenland. De doelstellingen kunnen worden geconcentreerd rond drie belangrijke functies : het ontwikkelen van een digitaal platform voor het dynamisch en interactief beheer van beelden en beeldrechten van het Vlaams cultureel patrimonium ; het ontwikkelen van merchandising en het ontwikkelen van een kenniscentrum op het vlak van juridische en technische aspecten in verband met beeldverwerking en beeldrechten.

Het Reproductiefonds heeft de ambitie om uit te groeien tot een overheidsbedrijf binnen de erfgoedsector. Het is de bedoeling om gebruik te maken van de nieuwste technologieën op het vlak van digitale media.

Een opdracht van het Reproductiefonds is het aanbieden van een lidmaatschap. Daaraan zijn een aantal voordelen verbonden, bijvoorbeeld het beheer van de beeldrechten, het ontwikkelen van merchandising, het terbeschikkingstellen van kennis over juridische en technische aspecten. Een tweede opdracht is het ontwikkelen van een digitale metabeeldbank. De studie om tot die structuur te komen, wordt momenteel uitgevoerd door het Mediacentrum van professor De Grooff van de KULeuven. Het is de bedoeling om te komen tot een metabeeldbank. Dat wil zeggen dat bestaande beeldbanken (onder meer de koepel, beeldbanken

van erfgoedconvenants) daarin kunnen worden geïntegreerd zodanig dat men geen twee keer hetzelfde werk moet doen. Het is niet de bedoeling dat de beeldbank een collectieregistratie vervangt. Het is een complementair instrument.

Verder gaat het Reproductiefonds de reproductierechten beheren. Zo kan het museum vragen om nieuwe beelden of ecta's aan te maken. Een ecta is een diapositief (van een hoogstaande kwaliteit) van een kunstwerk. Het is nog niet uitgemaakt of het digitale beeld even sterk is als het beeld verkregen door een ecta (verkregen via analoge fotografie). Het kan ook dat het museum vraagt om bestaande beelden of ecta's in te scannen en digitaal te verwerken. Het kan ook dat het Reproductiefonds de opdracht krijgt om promotie te voeren rond de collecties uit de beeldbank.

Het Reproductiefonds kan ook instaan voor het aanmaken van de ecta's of voor digitale beelden. Daarvoor moet een fotograaf worden aangesproken die het beeld maakt. De verwerking is een puur technische materie.

Verder is het de bedoeling dat het Reproductiefonds komt tot een nieuwe vorm van publieksontsluiting. De digitale metabeeldbank zal aangeboden worden via het internet. Daardoor komt men tot een virtueel museum van het Vlaams cultureel patrimonium waardoor onzichtbare collecties zichtbaar worden en nieuwe verbanden kunnen worden gelegd die niet zichtbaar zijn als men een museum bezoekt. Het is niet de bedoeling dat het Reproductiefonds het museumbezoek vervangt. Het is een complementair initiatief op het vlak van publieksontsluiting.

Merchandising is eveneens een belangrijke opdracht van het Reproductiefonds. Hier en der nemen een aantal musea goede initiatieven, maar die blijven beperkt tot het eigen museum en het aanmaken van producten die alleen in de eigen winkel te verkrijgen zijn. Voor het overige zijn de museumshops in Vlaanderen heel beperkt in de uitbouw en als ze er al zijn, halen ze hun producten binnen uit buitenlandse merchandisingfirma's die een aanbod doen van gadgets, T-shirts, postkaarten en dergelijke meer. Het Reproductiefonds kan een meerwaarde zijn door de merchandising samen te ontwikkelen zodat er een gezamenlijk stockbeheer en een gezamenlijk distributienetwerk kan komen. Op die manier kunnen de winsten door de omvangstijging groter worden voor de musea.

Het ontwikkelen van een netwerk van erfgoedwinkels is een idee dat niet in de eerste jaren zal wor-

den ontwikkeld, maar toch moet worden onthouden omdat het interessant kan zijn. Het Reproductiefonds kan een initiërende rol spelen in het ontwikkelen van een netwerk. Ook daar ligt de meerwaarde in het feit dat het gezamenlijk initiatief is waarbij diverse producten kunnen worden aangeboden zowel op het vlak van kunst als van juwelen, textiel en dergelijke.

Het aanbieden van juridische en technische expertise is een andere belangrijke opdracht. Het Reproductiefonds wil uitgroeien tot een kenniscentrum, waarvoor het zal samenwerken met een pool van experts. Daardoor moet het mogelijk worden om een algemeen geldende expertise aan te bieden.

Ten slotte kan het Reproductiefonds de ambitie hebben om vorming en opleiding te ontwikkelen, samen met diverse steunpunten die in de sector actief zijn.

Het Reproductiefonds is in eerste instantie opgericht als instrument voor de Vlaamse musea. Ondertussen heeft de minister ons gevraagd dit uit te breiden naar de volledige erfgoedsector, wat mij logisch lijkt te zijn in het kader van het beleid dat op dat vlak wordt ontwikkeld. Deze opbouw zal trapsgewijs moeten gebeuren. Aanvankelijk zal het Reproductiefonds zich bezig houden met de belangrijke collecties van de musea of met ander belangwekkend cultureel patrimonium dat zich niet in musea bevindt. Een uitbreiding naar de erfgoedsector, bewaarbibliotheken, kunstenaarsarchieven en architecturaal patrimonium zal volgen.

Het doelpubliek bestaat uit de musea, de private kunstcollecties, archieven, erfgoedcentra en andere culturele organisaties die in het bezit zijn van een bepaalde collectie. De afnemers van de beelden zijn zeer divers, gaande van het brede publiek tot de uitgeverwereld, media en universiteiten.

De meerwaarde van dit instrument ten opzichte van de bestaande situatie bevindt zich op maatschappelijk vlak, op vlak van management en op vlak van communicatie. Op maatschappelijk en educatief vlak is het Reproductiefonds een instrument dat er voor kan zorgen dat niet zichtbare collecties zichtbaar worden. Het ontstaan van een centraal aanspreekpunt voor alles wat met beeldverwerking en databeheer te maken heeft is eveneens een belangrijke maatschappelijke meerwaarde. Dit is belangrijk voor zowel het binnenlands als het internationaal publiek. Het cultureel patrimonium zal op deze wijze ook in het digitale tijdperk geplaatst worden. Gezien de musea momenteel slechts sporadisch en zeer geleidelijk overgaan tot

de digitale beeldverwerking, is er een belangrijke meerwaarde op vlak van management, indien men slechts eenmalig een investering moet doen in de digitale infrastructuur. Inzake communicatie werkt dit initiatief drempelverlagend. Men heeft ook de mogelijkheid een nieuw publiek te bereiken, aangezien het jonge publiek graag gebruik maakt van het internet.

Om dit alles te realiseren werd een stappenplan opgesteld dat bestaat uit drie fasen. De opbouw is nu bezig en zal verder gezet worden tot maart 2004. Momenteel wordt de interne organisatie opgestart, maar ook werd begonnen aan de prospectie naar gelijkaardige initiatieven in binnen- en buitenland. De prospectie naar de musea werd eveneens gestart, zodat wij zouden weten hoe de situatie rond digitalisering en merchandising eruit ziet. Het Reproductiefonds is ook begonnen met het uitvoeren van twee studies. Een eerste onderzoek is een juridische studie rond het auteursrecht. In 1997 gebeurde hierover reeds een studie, maar ondertussen zijn er nieuwe Europese richtlijnen uitgevaardigd. Deze studie is pas afgerond en wordt vertaald naar een beter leesbare tekst die bruikbaar is voor de sector. Het tweede onderzoek is een technische studie die zal afgerond zijn in maart 2004 en die ons zal helpen bij het opstellen van een investeringsplan voor de digitale infrastructuur.

Het jaar 2004 zal bestaan uit een experimentele fase, waarbij de organisatie een businessplan en contracten opstelt. Er zullen ook enkele proefprojecten gelanceerd worden. Het is onze bedoeling in samenwerking met de koepel van kunsthistorische musea een aantal projecten op te zetten rond het beheer van de Beeldenbank en rond het ontwikkelen van merchandising. De operationele fase zal van start gaan in 2005. Het Reproductiefonds zou dan al haar opdrachten moeten kunnen vervullen.

Het Reproductiefonds werkt momenteel met een dotatie die werd gegeven in 1999. Dit budget is voldoende om te werken tot en met 2004, met uitzondering van de digitale investering. In de loop van 2004 zal het Reproductiefonds een investeringsdossier voorbereiden voor de volgende Vlaamse regering. Ook zal worden gekeken naar het verkrijgen van alternatieve financiering die kan bestaan uit het leasen van digitale infrastructuur. Midden 2004 zullen het parlement en de regering moeten beslissen of het initiatief wordt verdergezet. Bij de oprichting van het Reproductiefonds werd gezegd dat de organisatie zelfbedruipend zou moeten worden na het toekennen van drie na elkaar volgende dotaties.

2. Vragen van de commissieleden

Mevrouw Mieke Van Hecke : Zullen musea het Reproductiefonds niet als een concurrent beschouwen ? Het is goed dat men een aantal pilootprojecten zal opzetten met de kunsthistorische musea, die een goede kijk hebben op wat er gebeurt in het buitenland. Ik kan me voorstellen dat enkele kleinere musea hun inkomsten grotendeels uit merchandising en nevenactiviteiten halen. Het Reproductiefonds zou die diensten met een betere kwaliteit en in een groter afzetgebied kunnen aanbieden. Zal het geen tijd vergen om vertrouwen voor dit instituut op te bouwen in de museumsector, of zit men er op te wachten ?

De heer Dany Vandenbossche : Wat is de verhouding tussen het Reproductiefonds en de bestaande auteursrechtelijke verenigingen in België, zoals Sabam en Sofam ?

De heer Walter Rycquart, voorzitter van het Reproductiefonds : Ik denk dat het probleem dat mevrouw Van Hecke aanhaalt een probleem is van perceptie. Toen de nieuwe raad van bestuur begon met het Reproductiefonds, kwam deze vraag eveneens aan bod. In Vlaanderen zijn er verscheidene musea die niet professioneel omspringen met merchandising. Vele musea worden overvleugeld door handige uitgevers die gebruikmaken van het grote potentieel. Het Reproductiefonds heeft de ambitie daarin een helpende hand te zijn, zodat wij ervoor kiezen deelname voor te stellen als een lidmaatschap. De voordelen van deelname moeten in de eerste plaats naar het museum zelf gaan. Ieder museum heeft een eigen reglement voor het gebruik van het beeldmateriaal. Indien beeldmateriaal zonder toestemming van het museum wordt gebruikt, kan het Reproductiefonds een ondersteunende functie vervullen.

De eerste omschrijving van de doelstelling van het Reproductiefonds heeft misschien wel bij een aantal museumpartners in Vlaanderen de wenkbrauwen doen fronsen. Intussen is er al een informatieronde voor de individuele musea aan de gang, via de provinciale museumconsulenten, waarin de bedoeling wordt toegelicht en die positief verloopt.

Mevrouw Mieke van Hecke : Het wantrouwen was er, maar de kanalen, zoals de museumconsulenten, stellen zich ten dienste om de beeldvorming bij te stellen. Wanneer kunnen de musea toetreden ?

De heer Walter Rycquart : Dat gebeurt in een derde fase. In de experimentele fase zullen we

voornamelijk samenwerken met de koepel van de kunsthistorische musea.

De heer Jan Vermassen : Er is een belangrijke andere optie genomen. Het Reproductiefonds is enerzijds een dienstencentrum en vraagt anderzijds de rechten van de kunstwerken niet. Toen het initiatief ontstond, was het de bedoeling in het museumdecreet te bepalen dat de musea hun rechten moesten afstaan aan het Reproductiefonds. Nu is er dus een totaal ander uitgangspunt en dat wordt ook aan de sector meegedeeld. De musea moeten hun rechten op de kunstwerken niet afstaan, ze geven ze in een licentie, op basis van een contract, en het is op basis van dit contract dat ermee gewerkt wordt.

Er zal dus effectief een verhouding zijn ten opzichte van auteursrechtelijke verenigingen. We zullen niet in de plaats treden van die organisaties maar eerder met hen een soort samenwerking aangaan. Het zou zelfs kunnen dat we hen vragen om de auteursrechten die het Reproductiefonds heeft of beheert, gebruiksrechtelijk te controleren. Het is perfect mogelijk dat het Reproductiefonds zelf een auteursrechtenvereniging opricht maar dat zijn we in eerste instantie niet van plan.

De voorzitter : Ik dank de sprekers voor hun boeiende uiteenzetting.

De verslaggever,

Mieke VAN HECKE

De voorzitter,

Jo VERMEULEN